

וכאשר ידע משה רבנו, שלא נשארה לו מחצה שלא קרעה, ושכבר נשלמו בו מעלות המדות כִּלְכֵן והמעלות השכליות כִּלְכֵן¹ - בקש להשיג ה' על אמתת מציאותו, הואיל ולא נשאר מונע², ואמר: "הראני נא את כבודך" (שמות לג, יח). והודיעו, יתעלה, שאי אפשר לו זה בהיותו שכל מצוי לחמר, רצוני לומר: באשר הוא אדם, והוא אמרו: "כי לא יראני האדם וחי" (שם שם, כ). הנה לא נשארה בינו ובין השגת ה' על אמתת מציאותו אלא מחצה אחת בהירה, והוא השכל האנושי הבלתי נבדל. והשפיע עליו, יתעלה, ונתן לו מן ההשגה אחר שאלתו יותר ממה שהיה אצלו קדם שאלתו, והודיעו כי התכלית לא תתכן לו והוא בעל גשם. וכנה אמתת ההשגה בראית פנים, כי האדם, אם יראה פני חברו - תקנה לו בנפשו צורה שלא יתבלבל בה עם זולתו; אבל אם יראה אחריו - אף על פי שיבחינו בזאת הראיה, אבל לפעמים יספק עליו, ולפעמים יתבלבל לו עם זולתו. כן השגתו יתעלה על האמת, היא, שיקנה מאמתת מציאותו בנפש מה שלא ישתתף במציאות ההיא זולתו מן הנמצאות, עד שימצא בנפשו את מציאותו חקוקה, נפרדת ממה שימצא בנפשו ממציאות שאר הנמצאות. ואי אפשר להשגת האדם זה השעור מן ההשגה, אבל הוא, עליו השלום, השיג למטה מזה מעט, והוא אשר כנה אותו: "וראית את אחריי" (שמות לג, כג). ואני עתיד להשלים זה הענין בספר הנבואה.

וכאשר ידעו החכמים, עליהם השלום, כי אלו שני המינים מן הפחיתות, רצוני לומר: השכליות והמדותיות, הם אשר יחצו בין האדם ובין ה', ובהם יהיה יתרון מדרגות הנביאים זו על זו - אמרו על קצתם, למה שראו מחכמתם ומדויתיהם: "ראויים שתשגרה עליהם שכינה כמשה רבנו"³. ואל יתעלם ממך ענין הדמיון, לפי שהם דמו אותם אליו, לא שישווים עמו, חלילה לאל⁴. וכן אמרו על אחרים: כיהושע, על האפן אשר זכרנו. וזה הוא הענין אשר התכוונו לבארו בזה הפרק.

מצוי לחומר - הקשור לגוף חומרי. **הבלתי נבדל** - שאינו מנותק מהחומר. **התכלית** - הידיעה הסופית העליונה. **אמיתת מציאותו וכו'** - מציאות ה' שונה במהותה ממציאות שאר הנמצאים ש"נמצאו מאמיתת המצאו". **זה השיעור** - השגה במידה כ"כ עליונה. **הדמיון** - השוואה חלקית מבחינה מסוימת.

בשיתוף:

הר"ת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
הל"ר לז"א תורה

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il

למדת יומי

מאמר

ביאורים

במקומות רבים בספריו מתייחס הרמב"ם בהערכה מיוחדת לאדון הנביאים – משה רבנו. מדרגת נבואת משה רבנו איננה כשאר מדרגות הנביאים. השגתו של משה רבנו הייתה כה עליונה עד שהרמב"ם מציין שנשארה בין השגתו להשגת האמת האלוקית השלמה מחיצה אחת. אלא שמחיצה זו לא נבעה כתוצאה מפחיתות מסויימת אלא מטבע היותו בן-אדם. משה רבנו השיג את התיקון המלא הן בהשגתו השכלית והן בתיקון מידותיו. לכן הוא ביקש לזכות ולראות בכבוד ה'. את ההשגה השלמה מכנה התורה ראיית הפנים. זהו משל לראייה בהירה של הנהגת ה' בעולם. ראייה שלא מותירה עוד ספק בקרב המאמין. אלא שלשלמות ההשגה הזאת אפילו משה רבנו לא יכול היה להעפיל. המחיצה שמנעה ממנו את ההשגה הזאת הייתה העובדה שאחרי ככלות הכל, שכלו של משה רבנו הוא שכל אנושי, וככזה, הוא מוגבל בהשגתו. עם זאת, ההשגה לה זכה אדון הנביאים הייתה הגבוהה ביותר לה זכה אי פעם בן אנוש. מהי איפוא משמעות ראיית אחורי ה' ולא פניו, הראייה שלה זכה משה רבנו? נראה שמשמעות הדבר היא ראייה של **תוצאות** ההנהגה האלוקית – הסוף של המעשה, אך לא המחשבה שעמדה מאחורי המעשה. לעולם לא נוכל להבין את כל החשבון האלוקי כל עוד אנו בעולם הזה, נוכל להבחין רק בתוצאות. נראה שמשה רבנו בהשגתו העליונה הצליח להשיג בבהירות את השגחת ה' המתגלה בעולם אך לא את כל המניעים שעומדים מאחוריה.

הרחבות

1. האם דעת הרמב"ם ביחס לנבואה מוסכמת?

האברבנאל (עמוס, א א) חולק על הרמב"ם הסובר שיש תנאים רוחניים לנבואה: "שדעת זה בנוי על דברי הפילוסוף, שהנבואה היא דבר טבעי מגעת לאדם, כשאר הצורות שלא יחולו בנושאייהם כי אם אחרי ההכנות הראויות אליהם. ואין זה דעת תורתנו, כי אין הנבואה דבר טבעי ואין ההכנה צריכה אליה, כי הנבואה דבר נסיי".

האברבנאל מוכיח את טענתו מהנביא עמוס: "והלא עמוס עם היותו בנוקדי (כי בעל הצאן נקרא נוקד) והיה בנוקדים, ר"ל משרת אצל הנוקדים, ולא למד חכמה... התנבא".

המלבי"ם (עמוס, א א) מיישב את דעת הרמב"ם: "ולדעתי ישב זה הבדל בין הנביא המנבא לצורך עצמו ושלמותו, ובין הנביא שהוא שליח לצורך הכלל. כי שינבא ה' את האדם הבלתי מוכן אל הנבואה הוא כבריאת יש מאין, וזאת לא יעשה ה' רק לצורך גדול... ולכן לא יבחר ה' להשפיע רוח נבואה על איש, רק בהיותו מזומן לה, שאז יוסף ברכתו בה הכנה הנמצאת בו ביתר שאת ויתר עז להשלימו... אבל בעת שיצטרך ה' לשלוח נביא אל הדור, ולא ימצא איש המוכן לזה בטבעו מלידה ומבטן ומהריון ועל ידי הכנתו, יבחר ה' את אשר יקרב אליו מצד צדקתו יגדל הנס. ומזה המין היה נבואת עמוס, שלא ניבא לצורך עצמו רק לצורך הכלל".

שאלות לדיון

לאור דברי הרמב"ם כאן, מה היחס בין היהדות ובין תפיסות מזרחיות שבהם ישנו נסיון להתעלות ושחרור מעולם הגוף על מנת להתאחד עם הרוחני?

בשיתוף:

הרשת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
הש"ס תש"ס תורה

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il

למזבח יומי
בשבת